

מבוא מזהר
שיחות הר"ן

שיחה כב

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

טוב להיות מקורב

לצדיק אמיתי

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ח"מ שמו שמוח)

שיחות הר"ן סימן כב

מוגה על פי דפוס ראשון שנת תקעה שהדפוס מוהרנ"ת בסוף ספורי מעשיות בשם ליקוטי מוהר"ן

טוב מאד מי שזוכה להיות מקורב לצדיק אמת. כי לעתיד לבא כתיב לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. שיאחז בכנפות הארץ וינער את הרשעים. אבל מי שהוא מקורב לצדיק אמת אזי יחזיק ויאחז עצמו בהצדיק ויהי' נשאר קיים. ולא יהי' ננער עם הרשעים מאחר שיחזיק ויאחז עצמו בהצדיק :

טוב מאד להיות מקורב לצדיק אמיתי

שיחות הר"ן אות כב

מקום וזמן אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

לעתיד לבוא כתיב, לאחזו בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. אבל מי שהוא מקורב לצדיק אמיתי, אזי יחזיק ויאחזו עצמו בהצדיק ויהיה נשאר קים ולא יהיה ננער עם הרשעים (שהר"ן כב): (לקוטי עצות צדיק קטז)

שיחות

אין

לקוטי הלכות

אין

קושיות

- א. טוב מאד מי שזוכה להיות מקורב לצדיק אמיתי – צ"ע בתורה ח' תנינא ולק"ה שלוחין ה' מבאר שאדם כל חייו צריך לחפש את הצדיק שעל ידו יזכה לברור המדמה. ואילו כאן שמדובר על פקוח נפש ובהנחת היסוד שאני רשע מדוע אומר שזה רק טוב מאד ולא חיוב גמור כדי שלא נאבד לנצח?
- ב. וינער את הרשעים – צ"ע מדוע עלי לחשוש שאתנער אז, האם אני רשע? נראה שכל מי שחיותו בעיקר מגשמיות ולא מרוחניות נקרא לעניין זה רשע, כי כשתתגלה האמת תפסק החיות הגשמית ומי שחיותו רק מגשמיות יואבד וגם מי שחיותו בעיקר מגשמיות יסבול מאד.
- ג. ואת"ל שכן מה יועיל לי האחיזה בצדיק, האם עי"ז יפקע ממני שם רשע? ואם כן מדוע? נראה שאפשר ע"י הצדיק ועצותיו לזכות להתגבר על התאוות ולזכות לחיות דקדושה, ואולי גם רק החיות שיש למקורב מלהיות עם הצדיק תועיל לו. כי נ"ל שהמקורב לצדיק באמת ומקושר בו באהבה זה בעצמו יחיה אותו אפילו כשימנע ממנו החיות מתאוות שרגיל בהן.
- ד. ואת"ל שלא יפקע ממני שם רשע צ"ע האם ע"י אחיזה בצדיק גם רשע לא יתנער אז. ראה בסוף מעשה מבעל תפילה שבהתגלות האמת כל מי ששקוע בתאוות ממון אפילו קצת רוצה לקבור עצמו ורק מי שאחזו בצדיק הצדיק נתן לו עצות להתמודד ולהתחזק.
- ה. ואת"ל שאכן גם רשע שאחזו בצדיק לא יתנער, צ"ע מה התועלת בזה לערב רע בטוב, הרי זה הפך הכוונה של הניעור שהוא לברור רע מטוב? כל מי שיש בו תערובת טוב ורע א"א לאבד את הטוב עם הרע, כי לא ידח ממנו נידח, אלא מי שיאחזו בצדיק הצדיק יוליך אותו בדרך שיתברר הטוב ע"י שיפול הרע. ורק מי שהוא רע גמור יאבד לגמרי. ונראה שבאמת א"א בעיני בשר לדעת מי טוב ומי רע, ומדברי רבנו בכלליות משמע שמי שחולק על הצדיק יש בו הרבה רע, ואעפ"כ גם הוא יתברר באיזה אופן כמו קורח שהיה בו הרבה טוב אעפ"כ כשלקח עצמו לחלוק על הצדיק התגבר הרע כל כך עד שא"א לבררו אלא בכמה אלפי שנים בגהנם.
- ו. צ"ע אם לעתיד לבא המדובר כאן הוא בימי משיח, מדוע אומר רבנו להתקרב לצדיק הדור ולא למשיח בעצמו?
- ז. צ"ע רבנו אמר שיחה זאת בזמנו, וכוונתו היתה על עצמו, שהרי הוא היה צדיק הדור אז, אע"פ שמסתמא ידע שמשיח יבוא רק בעוד יותר ממאתים שנה אם לא יותר. ורק אז יתקיים לאחזו בכנפות הארץ וינערו וכו'. וא"כ מדוע אמר שטוב להתקרב לצדיק מטעם זה שיהיה בעתיד כל כך רחוק? נראה כיון שצריך לחכות למשיח בכל יום שייך לומר שיחה זו מצד הצפייה לישועה שתבא בכל יום.
- ח. צ"ע הרי זה יהיה לעת"ל, ומה תועיל לי ההתקרבות לצדיק היום. הרי מי שכבר יסתלק קודם יתברר הטוב מהרע שבו למעלה ולא יצטרך את הברור המבואר כאן. נ"ל א' שבכל יום אנו מצפים שיבוא משיח ויהיה הברור קרוב. ב' גם לפני שיבוא משיח כל אדם בהתבודדות צריך לעשות לעצמו ברור ולהכין עצמו לברור שיהיה כשיבוא משיח ולברור שיהיה לו למעלה אם יסתלק קודם.

ט. ראה בספר תפארת היהודי אות קמז בשם היהודי הקדוש מפרשיסחא שאמר כל המחובר לטהור הרי הוא כמוהו. והקשה לו הרבי בונם הרי לקתה מדת הדין. והשיב לו שלהיות מחובר לטהור היא עבודה יותר מלהיות טהור בעצמו. צ"ע אמנם זה יותר קשה, אבל כשמתגבר על הקושי ומתקרב לצדיק זה לא ע"י ברור טוב מרע שבו, ואיך יועיל להנצל ביום צרה?

י. איך אדע מי הוא הצדיק האמת? ⁽¹⁾ מוהרנ"ת כותב בלק"ה כ"פ (מנחה ר' ה' ומתנת שכ"ב מרע ג' ה') החפץ באמת מוטרין לו מלאך של אמת.

יא. האם אין עצה למי שעדיין לא מצא את הצדיק האמת?

יב. צ"ע האם כגון בזמן רבנו האם הועילה ההתקרבות לבעש"ט, שהרי גם הוא צדיק אמיתי, או דווקא התקרבות לצדיק הדור חי. דבשלמא לענין כל הטובות שזוכים ע"י ההתקרבות לצדיק אבל התועלת שמדבר עליה כאן היא לעתיד לבוא, א"כ האם זה משנה אם היה מקורב לצדיק אמיתי שבדורו או לכל צדיק אמיתי שבאיזה דור.

יג. כי לעתיד לבא כתיב לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה – צ"ע האם העתיד לבא יכול להיות בכל יום או רק אחרי ביאת משיח שיבב"א. לכאורה מדברי רבנו כאן משמע שצריך לחוש בכל יום. ונ"ל שיהיה בהתגלות משיח. וכן נ"ל מהמבואר בספר טוב הארץ סוד חבלי משיח ⁽²⁾ ובחסד לאברהם ה' לו שחבלי משיח יהיו ברור ע"י יסורים גדולים בכל התחומים ובסופם יהיה ברור אחרון במ"ה ימים במדבר חסרי כל, רק שרשי אילנות מאכלם. ואח"כ יתקיים לאחוז בכנפי הארץ וכו'. וצ"ע שלכאורה זה כבר התקיים בברור שלפני כן ע"י היסורים. ונ"ל שזה החידוש של רבנו שלאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים פשוטו לפי החסד לאברהם הכוונה לביטול הרשעה לגמרי ורבנו מחדש שגם הברור שלפני כן הפלת הרשעים שכל חיותם רק גשמיות, ע"י היסורים שבחבלי משיח.

יד. צ"ע מה הן כנפות הארץ שבהן יאחזו כדי לנער את הרשעים ממנה. ואם הכוונה לארציות דהיינו עניות וכל הנאה גשמית תתבטל ומי שכל חיותו מגשמיות יאבד חיותו, צ"ע מדוע נקרא יאחזו בכנפות ולא כל הארץ. אולי הן ארבע צדדים שבהנאות הגשמיות דהיינו ד' ראשי התאוות שלהם וצ"ע. עיין תורה ח' אות ח' שד' כנפות הארץ הן בחי' ד' ציציות בחי' הטוב שבד' יסודות ובהם יאחזו וינערו את הרשעים. ובתורה ד' עפ"י משנת חסידים (לרבי עמנואל ריק) מבואר שכל התאוות ומדות רעות הן מהרע שבד' יסודות. נמצא שניעור הרשעים הוא ביטול הרע שביסודות ממילא כל מי שחיותו מהסט"א יאבד חיותו ויפול.

טו. לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה – צ"ע מה הן הכנפות ארץ? ואולי מלשון (ישעיה ל' כ') "וְנָתַן לָכֶם אֲדָנִי לָחֶם צָר וּמִים לְחֶץ וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרְיָךְ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרְיָךְ " וכעין תורה צ"ח נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות.

² ובפרט לפי כל מה שאומר רבנו בענין הצדיק האמת שמעשיו הפך ההלכה כמבואר בתורה קמ ונדמה שאין בו שום קדושה כמבואר בתורה רמג ובכוונה גורם שיחלקו עליו כמבואר בחי' מוהר"ן תב.

¹ טוב הארץ לרבי נתן שפירא – בביאור חבלי משיח (כנראה העתקה מחסד לאברהם) – ועתה נבאר עוד דע שהגאולה תהיה בעזה"י בסוד שמאל דוחה. דהיינו מאריכין בגלות עוד ששה חדשים מתשרי שמאל דוחה. עד ניסן ימין מקרבת כי בששה חדשים אלו יהיה בעוני וצרה וצירוף כמ"ש למטה. עד שישבו כולם ויהי כל ישראל זוכים לגאולה. ע"י היסורים והגלות ועוני לעת בוקר. כאומרו והשארתי בכם עם עני ודל וחסו בשם ה'. והתועלת המגיע בזה הוא. כי אם יגאלו בסוד הגבורה ימעטו ח"ו מישראל הרבה. כי מצד הדין יהיה כליה בשונאיהן של ישראל. ואותם הנשארם יהיה בכבוד גדול. ואין זו הכוונה. אלא שישבו ויזכו כולם. כי אם יתמעטו ח"ו. ימעט כבוד העליון. ויתמעטו המקורות העליונות. כי ברוב עם הדרת מלך. שאין השכינה שורה בפחות מס' רבוא. ולכן יעמוד העולם עד מלאת עת הגאולה. ולא יפחתו משעורם. ויזכו כולם. וירבה כבוד שמים. וירבו מקורות השפע. והענין דע שהגאולה יש לה ב' עתות. בעתה דהיינו שתהיה הגאולה לישראל בנחת. עת לשחוק. ולא יזכו אלא הכשרים שבהם לימות המשיח: וכל החוטאים לא יזכו. אלא א' מעיר ושנים ממשפחה. ויש עת שילחץ עני בעניו וישבו בתשובה. ויזכו כולם. אפילו החייבים. והיינו שתרבה הצרה אשר כמוה לא נהייתה. שאין לישראל אז כי אם גויתם. מרוב עוני. ותרבה הבכיה. ויתרכבו הלבבות הקשים מרוב הצער. והיינו שכבר לא נשארה הבטחה אלא בבוא השמים. כי לפעמים הרבה תתעורר הבכיה על צרת ענין א'. והם בנחת מצרת הלחם. או בצער מצרת הלחם והם בנחת מצרת המים. או הם בצרת המים והם בנחת מצער העוני. וכיוצא בזה כמה מיני צרות. והיינו משגב לעתות בצרה. אמנם צרה שתהיה להם אז. תהיה צרה כוללת כל הצרות ביחד. עד שלא יהיה שום נחת משום בחינה. דהיינו בכיה דדלות אין לחם ואין שמלה אין נחת אין מושב אין בית ואין עיר אין כסות בקרה. אלא כל אחד ואחד אין לו כי אם גויתו מצד השביה והמ"יתה ומהחרב. שהקב"ה מחליף להם מיתה בעוני. והיינו מ"ה ימים שעתידין ישראל לצאת מירושלם להיות במדבר העמים. כענין שהיה לוט בהפיכת סדום שלא הציל בידו אפילו פיסת בר. ויצא אל המדבר. ממש דומה בדומה כן יהיה צרתן של ישראל. וכולם יהיו נפוצים על פני המדבר. שכל צרות שעברו ישראל מעולם לא יהיה כצער הזה. עד ששם יתגלה משה רבינו ע"ה לישראל. ויבכה עמם בצרתם. כדרך שבא ובכה עמם על נהרות בבל. ושם ימנו ישראל מ"ה ימים. כנגד מדת מרע"ה שהוא שם מ"ה. ולא יאכלו שם אלא מה שימצאו במדבר שרשים מלוחים. ואז ישבו שם כולם בתשובה. ומי שלא יוכל לסבול. ויאמר נתנה ראש וילך אל האומות ויתערב עמם. והשאר יצטרפו בצער ההוא כל אחד ואחד כפי שיעור עונו. והצדיק יתברך השורש המלוח במעיו כמן. ויחזק באלהיו. והבניי ישבו בתשובה והרשע ידחה או ישוב ויצטרע. ואין כח ביד מרע"ה אלא לבבות עמם ותרבה הבכיה והתשובה שם. ומיד יקומו מתי המדבר. ותצמח גאולה וחירות. ומיד יבאו גאולים לירושלים הבנויה. ובית המקדש הבנוי. ותבא עמם השכינה. ותשרה במקדש. ויבאו דגלים כמו צאתם ממצרים. ואז יאחז הקב"ה בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. עכ"ז אין להם כי אם גויתם. ואח"כ יעשרו עושר גדול מבית הים. ומבית גוג ומגוג שימצאו. ועכ"ז אין להם שמחה אלא בבנין ב"ה. כרתיב זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו:

¹ ישעיה פרק ל (כ) וְנָתַן לָכֶם אֲדָנִי לָחֶם צָר וּמִים לְחֶץ וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרְיָךְ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרְיָךְ:

וכך גם כשיתקיים "ולא יכנף עוד מוריק" דהיינו כשיתגלה הקב"ה ותתגלה האמת שתמלא הארץ דעה את ה', ואז לא ירצו לאכול ולשתות אלא מעט ובלחץ. ואזי הרשעים כשתתגלה להם האמת בכל עוצמתה יאבדו את חיותם שהיא גשמית וגם מרוב בושה יקברו את עצמם. כמבואר בספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפילה שמי שהיה שקוע בתאוות ממון יחפור בור לקבור את עצמו.

טז. צ"ע כיון שמנער את כל הארץ ע"י שאוחז בכנפיה מדוע רק הרשעים יתנערו ממנה? נראה שהכוונה למי שאוחז בארציות, ואחיות הכנפות היא החלשת ההנאה מכל גשמיות¹ ואזי מי שכל חיותו מארציות לא תהיה לו חיות אחרת ויפול ליאוש. ועיין מדרש תהלים מז' אות ב' עה"פ "לא נירא בהמיר ארץ" שהצדיקים יהיו דבקים בה'. ובגרסת בובר הגרסא שהצדיקים יהיו דבקים בכסא הכבוד תחת כנפי השכינה. ונ"ל שהכוונה כנ"ל כיון שרגילים לחיות רוחנית תהיה להם חיות מהקב"ה.

יז. צ"ע כיון שרבונו אמר שגם משיח יתן את העצות של רבנו, האם גם כשיבוא משיח, גם מי שלא יתקרב אליו, אבל יאחז בעצות של רבנו יחשב אחיזה בצדיק.

יח. צ"ע מה הכוונה להחזיק ולאחוז בצדיק שעל ידה לא יהיה ננער? הרי אין הכוונה לאחיזה גשמית אלא רוחנית.

יט. אָבֵל מִי שְׁהוּא מְקַרֵּב לְצַדִּיק אֲמַתִּי אֲזִי יִחְזֹק וְיֵאָחֵז עֲצָמוֹ בְּהַצְדִּיק וְיִהְיֶה נִשְׁאָר קָיָם – צ"ע האם ההתקרבות והאחיזה הם דבר אחד או גם המתקרבים רק מי שיחזיק ויאחז ינצל.

כ. אֲזִי יִחְזֹק וְיֵאָחֵז עֲצָמוֹ בְּהַצְדִּיק.... מאחר שִׁיחְזֹק וְיֵאָחֵז עֲצָמוֹ בְּהַצְדִּיק – לשון זה חוזר פעמים בשיחה זו – וצ"ע האם יחזיק ויאחז, הם דבר אחד, או שני עניינים, וינצל רק מי שגם יחזיק וגם יאחז. ואת"ל שכן מה החילוק בין להחזיק ולאחוז. עיין יאיר אור למלבי"ם ששניהם עניין אחיזה אלא שאחיזה היא בחזק יותר. וכן ביאר ביריעות שלמה ו' ב'1/2 שלהחזיק הוא משרש חזק. ולפ"ז אולי כוונת רבנו שע"י שתחילה יחזיק בחזק ע"ז ישר אחוז בצדיק כשיתקיים לאחוז בכנפות הארץ ולא יתנער עם הרשעים.

הקדמה

בעניין ההתקרבות לצדיק והתקשרות לצדיק והביטול דיבר רבנו הרבה מאד וביאר כמה דברים נפלאים שזוכים לזה. אבל כאן מדבר על עניין מסוים מאד בהתקרבות לצדיק שלכאורה לא נוגע להווה, אלא לעתיד לבא. ונראה שהכוונה לאחר התגלות משיח. ואולי כוונת רבנו שטוב להתקרב לצדיק הדור כי מסתמא כשיתגלה משיח זה יהיה הוא בעצמו. כמבואר במ"א² שבכל דור יש מי שראוי להיות משיח אם היה מגיע עת גאולה.

¹ פרש"י – (ב) לחם צר ומים לחץ – לא תהיו כרוכים אחר תענוגים כאשר אתם עתה כמה שנאמר השותים במזרקי יין (עמוס ו') הנה שושן ושמוחה (ישעיהו כב). ולא יכנף – לא יתבסה ממך בכנף בגדיו כלומר לא יסתיר ממך פניו. מוריק – הקב"ה המלמדך להועיל:

² עיין תורה ח' אות ח' שכנפות הארץ בחי' ד' צציות בחי' ד' יסודות דקדושה, וכשינער את הארץ אזי יבטל את אחיזת עשו בחי' איש שעיר בחי' טלית אדומה מד' יסודות דהיינו הרע שבהם שמהם כל התאוות הרעות כמבואר בתורה ד' עפ"י משנת חסידים.

³ מדרש תהלים מזמור מז' אות ב' – על כן לא נירא בהמיר ארץ. אמרו בני קרח אל תיראו אותו היום שעתידי הקב"ה לנער את הרשעים מן הארץ שנאמר (איוב לח יג) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. ואומר (ישעיה סה יז) כי הגני בורא שמים חדשים וארץ חדשה. והיכן צדיקים עומדים באותה שעה (דברים ד') ואתם הדבקים בה' אלקיכם. אמרו להם בני קרח אל תיראו אנו רואים כל הנסים שעשה עמנו הקב"ה. שנאמר (במדבר טז לב) ותפתח הארץ את פיה. והיכן היינו באותה שעה באויר דיינו. וכן הוא אומר (שם כו יא) ובני קרח לא מתו. ר' נחמיה אומר לא הוה כן. אלא בשעה שנפתחה הארץ ונבלעו העמיד להן הקב"ה כתורן הספינה. וכן הוא אומר (שם י) ויהיו לנס. וכן אמרו בני קרח אל תיראו וידעין אנו מה עשה עמנו הקב"ה לא נירא בהמיר ארץ. ואומר (ישעיה נד י') כי ההרים ימושו:

⁴ יריעות שלמה (לרבי שלמה פפנהיים) חוברת ו' יריעה ב' – שמושי "אחז" שהנחתו על התפיסה הפשוטה, "הנה איל אחר נאחז בסכך" (בראשית כב, יג), "וידו אוחות בעקב עשו" (בראשית כה, כו), "ואחוז בזנבו" (שמות ד, ד), "חיל אחז יושבי פלשת" (שמות טו, יד), "אחוז אחד מן החמשים" (במדבר לא, ל) ודומיהם כולם להוראת התפיסה הפשוטה הווה בכל דבר שיש בו יכולת לתפוס דבר. ושרש "אחז", "חז" מלשון "מחוז" ותפיסת גבול כמו "מחוז חפצם" (תהלים קז, ל), "ועם שאול עשינו חוזה" (ישעיה כח, טו) שהתופס תופס רשות וגבול ברשותו של הנתפס לפיכך נקרא "אחז". שמושי "חזק" שהוראתו הפרטית על התפיסה בכח, אמר "והחזיקי את ידך בו" (בראשית כא, יח), "וישלח ידו ויחזק בו" (שמות ד, ד), "ועודך מחזיק בס" (שמות ט, ב), "והחזיק בה האיש" (דברים כב, כה), "ויחזק בכנף מעילו" (שמו"א טו, כז), "והחזקתי בן־קנן" (שמו"א יז, לה) ודומיהם, כולם על התפיסה בכח ע"י השתמשות הכח המשאוי שנתבאר ענינו לעיל:

⁵ סנהדרין צח: – אמר רב נחמן אי מן חייא הוא כגון אנא שנאמר והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש אי מן מתאיא הוא כגון דניאל איש חמודות.

שיח שרפי קודש – חלק א תמח – ועתה, כפי אשר נודע הדבר אשר דבר אלינו רבנו זכרוננו לברכה בעת שגלה את המאמר שבלקוטי תנינא (סימן כח). דע שיש חלוקים בין התורות וכו', ומהד"ת זכרוננו לברכה, מעצם הרגשו בנפשו לקבו את עמק נוראות דבריו הקדושים, עד כי בערו קרבו פלחית שלחבת ממש, לא יכל להתאפק, ונתן את קולו בפני כל הנצבים עליו: אולי כך הוא הפרוש מה שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה: אין בן דוד בא אלא בהסח הדעת, הינו שיקיה בעולם ולא ידעו כי כבר הוא. ובבאור יותר שמעתי מאבי זכרוננו לברכה, שאמר בזה הלשון: ישאחו משיח משיח, ולבסוף הנה הוא, מע ועט שמיען משיח משיח, צום סוף האט איז ער. ורבנו זכרוננו לברכה גלה את עיניו והראה לו כי גם רב נחמן אמר בן: אי מן חייא אנא בסנהדרין פרק חלק איתא: כגון אנא, אבל במדמה לי מאשר שמעתי מאבי זכרוננו לברכה, שרבנו זכרוננו לברכה סים אז: אנא הוא. (שם).

שיחה קצרה זו היא על מה שאמר איוב "לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה" ופרשו חז"ל שלעתיד לבוא יאחזו הקב"ה בכנפות הארץ וינערו אותה מהרשעים. ואומר רבנו שרשע שיאחז בצדיק לא יפול. ועל כן טוב לכל אחד להתקרב ולהחזיק ולאחוז בצדיק אמיתי. וקמ"ל שכל אחד צריך לחשוש שגם הוא נחשב רשע כלפי הברור הקשה שיהיה ביום הדין הגדול. וקמ"ל שע"י אחיזה בצדיק גם רשע ינצל, אע"פ שלכאורה זה הפך כוונת הברור שיהיה לברר רע מהטוב. וצ"ע האם הכוונה שמי יתגבר על מניעות להתקרב לצדיק זה בעצמו ברור שהוא טוב אע"פ שבחיצוניות נראה רע. או שמי שיאחז בצדיק הצדיק יברר ממנו את הרע. ונראה ששניהם אמת ראה בסוף מעשה מבעל תפילה שמי שהיה מקורב לצדיק קבל ממנו עצות להתגבר על תאוות הממון שהיא הקשה ביותר להנצל ממנה. וראה חיי מוהר"ן תב שהצדיק בכוונה עושה שיחלקו עליו ובתורה רמג שלא נראה עליו שום קדושה אדרבה להפך כמו שיר השירים, וראה תורה קמ שהצדיק נדמה שמתנהג הפך האמת. וראה תורה קנב כמה מניעות עצומות יש על ההתקרבות לצדיק שהקליפה סובבת אותו וכל הפתחים סתומים לבד מפתח האמונה ע"ש. נמצא שמאד קשה להתקרב לצדיק האמת, ועל כן יתכן שמי שמתגבר על מניעות האלה זה בעצמו ברור, ואמנם ראה בספר תפארת היהודי אות קמז בשם היהודי הקדוש מפרשיסחא שאמר כל המחובר לטהור הרי הוא כמוהו¹⁰. והקשה לו הרבי בונם הרי לקתה מדת הדין, שהרי הצדיק עבד לזכך עצמו בסגופים ותפילות ועבודות עד שזכה לביטול עזות הגוף ולשפלות בתכלית, ואילו המחובר אליו מה עשה? והשיב לו שלזהיות מחובר לטהור היא עבודה יותר מלהיות טהור בעצמו. ע"כ. ובאמת עדיין קשה להבין זאת אבל כיון שצדיק גדול אמר זאת צריך להאמין שכך מחשבים זאת למעלה¹¹. נמצא שהרע באמת לא ניכר בעינים (וכמו ששמענו על החטופים לעזה בשמחת תורה תשפ"ד שעברו יסורי גיהנם ודייקא שם התגלה שמי שיש לו נשמה קדושה על ידה התחזק באמונה ועמד בכל הניסיונות ואחרים שלא החזיקו מעמד) נמצא שגם מי שנקרא רשע אפשר מאד שהטוב שבו הוא הרבה יותר מהרע, כי שם רשע הוא על החיצוניות ואילו הטוב ורע הם בפנימיות. (ונראה שזה מתגלה במי שהוא בעל מחלוקת ובפרט על צדיקים כמו קרח ודואג ואחיתופל שהגמ' אומרת שטינה היה בלבם. ועל כן דייקא מי שמתקרב לצדיק ומחזיק ואוחז בו מתברר שיש בו הרבה טוב יותר מרע)

עניין זה כיצד יאחזו הקב"ה בכנפות הארץ וינערו את הרשעים לא מצאתי ביאור מפורש. ונ"ל לבאר עפ"י כמה רמזים שמצאתי. ונראה שכנפות הארץ הן הארציות שהיא הכנף המסתיר את הקב"ה בעולם. וכמו שכתוב שלעתיד "לבא ולא יכנף עוד מוריק וראו עיניך את מוריק", ועל אותו הזמן כתיב "ומלאה הרץ דעה את ה' כמים לים מכסים". עוד מבואר בסוף מעשה מבעל תפילה¹² שלעתיד לבא יגלה הצדיק את האמת בעולם ואזי כל מי ששקוע בתאוות ממון אפילו קצת יתמלא כל כך בושע עד שיחפור בור לקבור את עצמו. גן עיין תורה צח/2¹³ על מאמר חז"ל נתן בו את עיניו נעשה גל של עצמות. שרבנו מבאר שהצדיק יכול ליתן את כח הראות שלו לאדם עד שיתגלה לו עצם עונו עד היכן מגיע הפגם ועי"ז פורחת נשמתו ממנו מרוב בהלה. עוד מבואר בחסד לאברהם¹⁴ שחבלי משיח יהיו יסורים נוראים בכל העניינים ביחד. נמצא

¹⁰ נקט לשון המשנה בלים פרק יב משנה ב – אונקלי (דהיינו המוט של) ד'ג'ש, טמאה. ושל נקליטין, טהורה. של שדה, טמאה. ושל אקון, טהורה. של שלחן, טמא. של מנורת העץ, טהור. זה הכלל, כל המחבר לטמא, טמא. והמחבר לטהור, טהור. וכלן אחת אחת בפני עצמן, טהורות: עכ"ל המשנה. וכונת הרבי לומר שזה אמור גם על המחובר לצדיק.

¹¹ וכעין זה מצינו במי שדר בארץ ישראל. ראה טוב הארץ עמ' יט (מהדור' תרנא) בשם הרמ"ק – דע כל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק גם שאינו צדיק כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היתה הארץ מקיאה אותו כדכתיב ותקיא הארץ את יושביה וכיון שאינה מקיאה אותו בוודאי נקרא צדיק אעפ"י שהוא נראה בחזקת רשע: (הובא גם בחסד לאברהם ג' יב)

¹² מעשה יב מבעל תפילה – ...ותכף כשנפתנו להם מאלו המאכלים התחילו תכף להשליך את כספם וזהבם כנ"ל וטמנו עצמן במחלות עפר מגדל הבושע והעשירים הגדולים והאלקות הנ"ל, נתבישו ביותר וגם הקטנים שהיו נקראים אצלם "חיות רעות" כנ"ל, נתבישו בעצמן גם כן על שהיו עד הנה קטנים בעיני עצמן מחמת שאין להם ממון כי עתה נתגלה שאדרבא, הממון הוא עקר הבושע כי אלו המאכלים הנ"ל יש להם סגלה זו שמי שאוכל מהם ממאס בממון מאד כי מרגיש סרחון הממון כמו צואה וטנוף ממנו ואזי השליכו אלילי כספם ואלילי זהבם ואחר כך שלחו לשם את הבעל תפלה הנ"ל ונתן להם תשובות ותקונים, וטהר אותם והמלך הנ"ל מלך בכפה וכל העולם שבו אל השם יתברך, ועסקו רק בתורה ותפלה ותשובה ומעשים טובים אמן כן יהי רצון ברוך ה' לעולם אמן ואמן.וכמו שקתוב: "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו' לחפר פרות וכו' לבוא בנקרות הצרים" וכו' הינו שישליכו תאות ממון שהיא עבודה זרה ממנו ויטמינו עצמן בחפירות וכו' כמבאר במעשה הנ"ל כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממנו כמו שקתוב: "תורם כמו דוה צא תאמר לו"

¹³ תורה צח –וזהו פירוש הגמרא: נתן עיניו בו – כלומר שיהיה רואה בעיניהם של צדיקים. ונעשה גל של עצמות – גל מלשון התגלות, ועצמות מלשון (ישעיהו ל"ג:ט"ו): עוצם עיניו מראות ברע. דהינו שהוא רואה מה שפגם, שהיה נסתר ממנו מקדם. ואין ענש גדול מזה, כשאדם רואה מה שפגם:

¹⁴ חסד לאברהם מעין ה' נהר לו – לבאר סוד חבלי המשיח, וסוד בעתה אחישנה: – הענין שהגאולה יש לה ב' עתות, בעתה דהיינו שיהיה הגאולה לישראל בנחת עת לשחוק, ולא יזכו אלא כשרים שבהם, ומית המשיח כל החוטאים, ולא יזכו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה. ויש שילחץ עתה שיחלץ עני בעניו וישובו בתשובה ויזכו כל החייבים, והיינו שתרבה הצרה אשר כמוהו לא נהיתה, שאין לישראל אז כי אם גוייתם מרוב עוני, ותרבה הבכיה, ויתרכבו הלבבות הקשות מרוב הצער, והיינו שכבר לא נשאר הבטחה אלא בבורא, כי פעמים הרבה יתעורר הבכיה על צרת ענין א', ואם הם בנחת מצרת הלבבות, או בצער מצרת הלבבות, והם בנחת מצרת המות. או הם בצרת המות, והם בנחת מצרת העוני וכיוצא, והיינו משגב לעתות בצרה: אמנם צרה זו שתהיה להם או היא כוללת כל הצרות יחד עד שאין שום נחת משום בחינה, דהיינו בכיה דלות אין להם ושמלה, ואין נחת, ואין מושב, ואין בית, ואין עיר, ואין כסות בקרה. אלא כל אחד ואחד אין לו אלא גוייתו מצר מהשביה ומהמיתה ומהחרב, שהקדוש ברוך הוא מחליף להם מיתה בעוני, ולכן לא ימות המשיח, והיינו מ"ה ימים שעתידין ישראל לצאת מירושלים להיות במדבר העמים, כעין שהיה לוט בהפיכת סדום שלא הציל בידו אפילו פיט בר ויצא אל המדבר, ממש דומה בדומה כך יהיו צרתן של ישראל, וכולם נפוצים על פני המדבר, שכל צרות שעברו ישראל מעולם לא היה

שכל מי שחיותו מגשמיית יאבד ממנו פתאם כל חיותו. נמצא שרק בעלי נשמה גדולה יתעוררו באמונה חזקה ויתחזקו מחיות רוחנית דקדושה אע"פ שלא היו רגילים לזה. או מי שיאחז בצדיק.

עוד להבין עניין היסורים הנ"ל שעל ידם יתנערו הרשעים מהארץ ע"י שיאחו הקב"ה בכנפות הארץ, נראה לבאר עפ"י המבואר בתורה ח' אות ח' ו' שד' כנפות הארץ בחי' ד' ציציות ששרשם בד' יסודות העולם. שמהטוב שבהן נמשך חיות דקדושה, ומהרע שבהם הוא היא החיות דסט"א מהרב דקליפה עשו איש אדמוני בחי' טלית אדומה נמשך כל המדות הרעות, וכמבואר בתורה ד' עפ"י משנת חסידים שמהרע של ד' יסודות משתלשל כל המדות ותאוות רעות. ומבאר בתורה ח' הנ"ל שהאחיזה בכנפות הארץ היא אחיזה בד' יסודות דהיינו ביטול הרע שבהן וממילא יתבטל כל הרע הנמשך מהם וכל מי שחיותו מהרע שבהן יפול. ונראה שמוזה בעצמו ימשו כל היסורים של חבלי משיח הנ"ל כי יתבטל כל החיות הגשמית, ורק חיות דקדושה הנמשכת מהצדיק האמת תשאר למי שחפץ בה. וראה תורה סו תנינא שהצדיק הוא יסוד פשוט שרש לכל הד' יסודות וראה תורה סו תנינא שד' יסודות נמשכים מד' אותיות הויה והצדיק אחוז למעלה מהן באחד שקודם להתחלקות לד' דהיינו יסוד פשוט. ועל כן ממנו משך כל החיות דקדושה, וכנראה מי שאחוז בו היטב ויש לו חיות ממנו יוכל להתקיים מחיות דקדושה, אע"פ שעד אז היתה חיותו מגשמיות.

ועפ"ז נראה שהניעור יהיה בכמה שלבים תחילה בייסורים כנ"ל שע"ז יהיה ברור ראשון של כל מי שחיותו מגשמיות. ואח"כ התגלות האמת בכל עצמתה בחי' ולא יכנף עוד מוריך ומלאה הארץ דעה, והוא ברור שני שכל השקוע באיזה תאוות רעה יקבור עצמו מרוב בושה, או תפרח נשמתו מרוב בהלה. ושם בחסד לאברהם נראה שהניעור שמדבר עליו הוא שלב שלישי של ביעור כל הרע בעצמו אחרי שהבית המקדש בנוי^{טו}, כי הרשעים נראה שכבר יפלו לפניו כן.

לסיכום נראה שעיקר כוונת רבנו הוא על חבלי משיח שכנראה יהיו בזמן שהמשיח יהיה בעולם, אבל מרוב העולם יהיה נסתר שהוא המשיח, כמבואר בשיש"ק^{טז} שכשיתגלה משיח יתברר שהוא כבר היה כאן זמן רב אלא שלא ידעו מי הוא.

כצער הזה, עד שיתגלה שם משה רבינו^{טז} לישראל שיחיה ויבכה עמם בצרתם, כדרך שבא ובכה עמם על נהרות בבל, ושם ימנו ישראל מ"ה ימים כנגד מדת משה רבינו כנגד שם מ"ה, ולא יאכלו שם אלא מה שימצאו במדבר שרשים מלוחים, אז ישובו שם כולם בתשובה: ומי שלא יסבול ויאמר נתנה ראש, ילך אל האומות ויכלה עמם, והשאר יצטרפו בצער ההוא כל א' כפי שיעור עונו, והצדיק יתברך השורש המלוח במעיו כמון, ויחזק באלהיו, והבינוני ישוב, והרשע נדחה או ישוב ויצטרף, ואין כח ביד מרע"ה אלא לבכות עמם, ותרבה הבכיה והתשובה שם, ומיד יקומו מתי מדבר, ותצמח גאולה, ותקום שכינה מעפרה, שתחלת נפילתה היתה מעת שמתו דור המדבר, ויהיה דור יובל דור גאולה וחירות, ומיד יבואו גאולים לירושלים הבנויה ובית המקדש הבנוי, ותבא עמם שכינה ותשרה במקדש, ויבאו דגלים כימי צאתם ממצרים, ואז יאחו הקדוש ברוך הוא בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, ועכ"ז אין להם כי אם גויתם, ואח"כ יעשרו עושר גדול מביזת גוג מגוג שימצאו, ועכ"ז אין להם שמחה אלא ביי"י כדכתיב זה היום עשה יי' נגילה ונשמחה בו, אכ"ר. וזמ"ל:

י' תורה ח' אות ח' – וזהו בחינות ארבע ציצית, כי ארבע ציצית הם בחינת הרוח חיים, וכמו שכתוב (יחזקאל ל"ז ט'): כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח; שעל ידי זה מכניעין הרוח סערה, שהוא הרוח של המתנגדים, החולקים על הצדיקים אמתיים, שממשיכין אריכת הרוח שלהם מהרב דקלפה, שהוא בחינת עשו איש שעיר כנ"ל. ועל כן ציצית הוא לשון שער, כמו שכתוב (שם ח'): ויקחני בציצית ראשי; כי על ידם נכנע עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה כנ"ל. וזה בחינת טלית לבן, שנתעטף הקדוש ברוך הוא וסדר שלש עשרה מדות (כמו שאמר רז"ל ראש השנה יז): כי השלש עשרה מדות הן בחינות הרוח חיים דקדושה כנ"ל. וזהו בחינת טלית, שהוא ארבע כנפות, בחינות הרוח מארבע רוחות כנ"ל. והינו טלית לבן, הפך בחינות רוח דקלפה, בחינת עשו, שהוא אדמוני כלו כאדרת שער (בראשית כ"ה כ"ה), ופרש רש"י: כטלית – כטלית דיקא, בחינת טלית דקלפה, שהוא בחינת טלית אדום, שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל. ועל ידי טלית דקדושה, שהוא בחינת טלית לבן, מכניעין אותו, כי משם נמשך הרוח חיים דקדושה, שהוא בחינת שלש עשרה מדות של רחמים כנ"ל. ועל כן נתעטף הקדוש ברוך הוא בטלית לבן דיקא וסדר לפני משה שלש עשרה מדות של רחמים, הינו כנ"ל, כי על ידי טלית דקדושה, שהוא בבחינות מקיף, שהוא בחינת הרוח חיים, בחינות (קהלת א':) סובב סבב הולך הרוח, נכנע טלית דקלפה, בחינת הרוח דקלפה. וזהו (איוב ל"ח י"ג): לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה; כי על ידי הארבע כנפות, שהם בחינת הרוח חיים דקדושה, שהם בחינת הארבע ראשים הנ"ל, על ידם וינערו רשעים, בחינת משפיל רשעים עדי ארץ – ראשי תבות: אש, רוח, מים, עפר, כנ"ל:

עוד שם אות יא – מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק, ואמר רז"ל רז"ל, אוי לי, בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו (ישעיהו כ"ד ט"ז). מכנף הארץ – זה בחינת כנפי הציצית, ששם הרוח חיים, שהוא בחינת כנור של דוד, שהיה מנגן על ידי הרוח צפונות וכו' כנ"ל, כי הנגינה והזמירות נמשכין מהרוח חיים שבכנפי ראה, כידוע. וזהו: זמרת שמענו – בחינת הנגון של כנור של דוד, שהוא בחינת הרוח חיים, שהוא בחינת כנפי הציצית, בחינת מכנף הארץ כנ"ל, ועל ידי זה מכניעין הרשעים, בבחינת: לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. וזהו: צבי לצדיק – פרש רש"י: עתיד להיות מצב ותקומה לצדיקים, הינו כנ"ל, כי על ידי הרוח חיים הנ"ל מתגברין הצדיקים על הרשעים כנ"ל. וזהו: ואמר רז"ל וכו' אוי לי – פרש רש"י: שנגלו לי שני רזים: רז פרעניות ורז ישועה, והרי תרחק הישועה עד וכו'. הינו כנ"ל, כי הרוח של הרשע גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה, שמשם כל הצרות ואריכות הגלות של ישראל. וזהו: בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו – כי ניקת הבוגדים והרשעים הוא מבחינת פגם הבגדים, דהינו פגם הציצית, שהם בכנפי הבגד, דהינו מפגם הארבעה יסודות, שאחיותן ושרשם העלין הוא בחינת ארבע ציצית כנ"ל. אבל סוף כל סוף: פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ וכו' – כי כל הרשעים יכרעו ויפלו, כי לסוף כלה ונאבד וכו' כנ"ל, כי הצדיקים גמורים מכניעין אותם ומשפילים רשעים עדי ארץ על ידי הרוח חיים שלהם, שהוא בחינת ציצית, בחינת מכנף הארץ זמרת שמענו כנ"ל.

^{טו} עניין זה לא ברור מספיק כי עיין חסד לאברהם ג' יב שם מבואר שביאת משיח ובנין הבית הכל ביום אחד. ולפ"ז חבלי משיח ומ"ה ימים במדבר שמדבר עליהם שם במעין ד' נהר לו הם לפני ביאת משיח לא משמע כן שם. אבל אולי הכוונה שהכל יהיה עם המשיח, אבל יתגלה לכולם שהוא המשיח רק בסוף.

^{טז} שיח שרפי קודש – חלק א אות תמח – וְעָתָה, כְּפִי אֲשֶׁר נִוָּדַע הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ רַבְּנוּ וְזָכְרֵנוּ לְבָרְכָהּ בְּעֵת שְׁגִלָּהּ אֶת הַמֶּאֱמָר שְׁבִלְקוּטִי תִּנְיָנָא (סימן כח): דַּע שֶׁיֵּשׁ חֲלוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ', וּמִזֶּה הֵרָאנוּ לְבָרְכָהּ, מֵעַצֵּם הָרָגִשׁוּ בְּזִכְרוֹת לָבָבוּ אֶת עֲמֻק נִוְרָאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, עַד כִּי בָעָרֹ בְּקֶרֶב פְּלִהֶבֶת שְׁלֵהֶבֶת מִמֶּשׁ, לֹא יָכַל לְהִתְאַפֵּק, וְנָתַן אֶת קוֹלוֹ בְּפִנֵּי כָל הַנִּצָּבִים עָלָיו: אוֹלֵי כֹף הוּא הַפְּרוּשׁ מִה

ואדרבה ידברו עליו עתק ובוז ודיבה ושקרים שאין האוזן יכולה לשמוע כמבואר בספר פרקי היכלות^ז. נמצא כנ"ל שמאד קשה להתקרב לצדיק האמת, ואם זה לא קשה אולי הוא לא צדיק האמת, אבל מי שמצליח להתגבר על המניעות ומתקרב מחזיק ואוחז בצדיק האמת, ינצל מחבלי משיח. שיהיו במהרה בימינו אמן.

איך אפשר לדעת מי הוא הצדיק האמת שאליו צריך להתקרב

הרי רבנו מבאר שמעשיו הפך ההלכה כמבואר בתורה קמ ונדמה שאין בו שום קדושה כמבואר בתורה רמג ובכוונה גורם שיחלקו עליו כמבואר בחיי מוהר"ן תב. וא"כ מה התביעה על מי שלא מתקרב אליו, בגלל שהולך אחר השכל הישר ובפרט שיש צדיקים אחרים שכן נראים צדיקים וברי ושמא ברי עדיף, ולמה להניח עבודתו על קרן הצבי, דהיינו על צדיק שכל כשרותו היא ספק. מאידך ההפסד של שבעים שנה שיכול להתקרב ולא עשה זאת הוא נורא. הרי לפי הגמ' הנ"ל הוא נברא לחינם שהרי לא נעשה צוותא לצדיק האמת שבדור? (כמבואר בחיי מוהר"ן)^ח ועוד גם כל עבודתו לא היה לה חלק בבנין המשכן לשכינה, וכמבואר בשיש"ק/ט^ט שמוהר"ן מבאר עפ"י תורה ב' שהקטן שבאנשי הצדיק עבודתו מצטרפת להקמת המשכן לעומת צדיק גדול מאד שעבודתו לא מצטרפת להקמת המשכן.

ומוכח מכאן שהדבר החשוב ביותר בעולם שהוא ההתקרבות לצדיק האמת לא קונים במהלכי שכל אלא בהרגשת הלב, ואעפ"י שכידוע עיקר עבודת ה' היא להשליט את המח על הלב, אעפ"כ סוף דבר בעניין זה מה שמכריע באמת היא הרגשת הלב, (ונראה שזה ביאור למה שמוכח בפרשת דברים)^י שמשא חפש ומצא חכמים אבל לא מצא נבונים כי בינה היא להבין בשכלו דבר מתוך דבר אבל חכם הוא המקבל ואוסף הקדמות של קדושה. ע"כ לא מצא נבונים, כי נבונים הם ההולכים אחר הבנת שכלם, לא התקרבו אליו) ולהרגשת הלב הנכונה זוכים או בזכות אבות או בהרבה תפלה וכמבואר בלק"ה (מנחה ה' ומתנת שכיב מרע ג' ה') החפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת.

שאמר רבותינו זכרונם לברכה: אין בן דוד בא אלא בהסח הדעת, הינו שיהיה בעולם ולא ידעו כי כבר הוא. ובבאר יותר שמעתי מאבי זכרנו לברכה, שאמר בזה הלשון: ישחזו "משיח משיח", ולבסוף הנה הוא, "מע וועט שמיסען משיח משיח", צום סוף האט איז ער". ורבנו זכרנו לברכה גלה את עיניו והראה לו כי גם רב נחמן אמר בן: אי מן חיי אנא בסנהדרין פרק חלק איתא: בגון אנא, אבל במדמה לי מאשר שמעתי מאבי זכרנו לברכה, שרבנו זכרנו לברכה סים אז: אנא הוא. (שם).

^ז ספר פרקי היכלות רבתי פרק לג אות א' ואשאל מה אותות שיעשה מנחם בן עמיאל ויאמר אלי מטטרו"ן ומיכאל שנה קודם שבוע אחת משגר הקדוש ברוך הוא שליח לישראל בבטח בשלוחה בדיצה בעליצה ובעליזה. הוא דור עני שאין לו זכות אלא עומדין ומתריזין כנגדם ומבזין אותם בשוקים וברחובות שקורין לסטים ומשומדים ואומרים עליו דברים שאין האוזן יכולה לשמוע:

אות ב- באותו שעה אמר כך הקדוש ברוך הוא עדין לא שעבדו שעבודין הן מבקשין יותר, מיד הקדוש ברוך הוא כועס וחובש למשיח שמנה שנים מצומצמות כנגד שמונת ימי מילה, מה תינוק זה שמנה ימים שלא נימול אינו ראוי לבא בקהל, אף אותם שנים שמשיח נחבש הקדוש ברוך הוא מסתיר פניו ממנו:

אות ג- שוב נותן הקדוש ברוך הוא פתחון פה לישראל עליו ביותר ואומר זה לזה תדעו שאותו אדם תועה היה והיה (מרעה) ומתעה) את ישראל כלום חבש פרעה את משה ששליח זה חבשוהו:

^ח חיי מוהר"ן אות שטז (מעלת המתקרבים אליו אות כו) -הוכיח את אחד שלא היה אצלו כמה שנים, ונענה ואמר לו הלא כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה. ועל בן כל אחד ואחד צריך לתן איזה בן וסייע לזה הצדיק להיות לו צוואה, וכו'. ויש שהם נעשים לו בחינת צוואה על ידי תפלתם או על ידי יראת שמם שלהם, שעל ידי זה נותנין בן וסייע לזה הצדיק. ויש שנותנים לו ממוץ או פיוצא בזה, מה שכל אחד עושה איזה דבר שבקדשה שעל ידי זה נעשה צוואה לזה. אבל כפי מה שאני רואה (ווי אף זעה) אין אתם נצרכים כלל להעולם, כי אין מגיע מכם שום צוואה לזה:

^ט שיח שרפי קודש - ח"א אות תרצג - שאל פעם אחד את מוהר"ן: "מי גדול יותר, אדם קטן במעלה, שמקרב לצדיק, או אדם גדול במעלה אולם אינו מקרב?" אמר לו: הלא בימי משה רבנו עליו השלום, אם אחד היה עושה דבר גדול להמשכן ולא הביאו למשה רבנו, עליו השלום, בודאי לא היה לו שום חשיבות כלל, אולם מי שעשה דבר קטן והביאו אל משה, בודאי היה חשוב מאד. והזכיר אז מהמבאר בתורה ב' שב' לקוטי מוהר"ן, שדיקא משה יכול לעיילא שייפא בשייפא, עין שם. (אבני"ה ברזל, שם סעיף ס"ב).

^כ בפרשת דברים א טו הוקשה לי כיצד יתכן שמשה רבנו מחפש בעם שלם אנשים נבונים ולא מצא אפילו אחד. כמ"ש בדברים (א' יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם: (יד) ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות: (טו) ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים ואתן אותם ראשים עליכם ושרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות ושרי עשרות לשבטיכם: וראיתי בפרש"י החילוק בין נבון לחכם שחכם יודע מה שמקבל ואילו הנבון גם מבין דבר מתוך דבר כמשל שולחני שהחכם רואה דיגרים רק כשמביאים לו אבל הנבון בשלא מביאין לו הוא מחזיר ומביא. ומבואר בתורה קכג שבדי להתקרב לצדיק צריך לסלק את השכל העצמי. נמצא שכל יוצאי מצרים שהאמינו במשה ויצאו למדבר היו רק אלה שסילקו את השכל העצמי וכל הארבע חמישיות שהיה להם שכל עצמי מתו במכת חושך. ובעניין הזה של גודל הנסיון שהיה אז לצאת עם עשרות מליוני בני ישראל רובם ילדים ונשים אחרי משה למדבר מסוכן ואכזרי, וכמו שכתוב וזכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי למדבר. וכמו שהארכנו לבאר במאמר הצדיק מוציא המונים למדבר. ועוד לקבל את התורה עם כל הגבולותיה כמבואר במדרש ששום אומה לא רצתה לקבל את התורה. והכל רק מכח אמונה באדם אחד בלבד. צריך לזה המון סילוק הדעת. וכמבואר בלק"ה תפלין ה' לה - ועיקר אתערותא דלתתא שלהם הוא שיפשיטו את דעתם ויסלקו את חכמתם ושכלם לגמרי כאלו אין להם שום שכל כלל רק יטו אזנם ולבבם היטב לקול דברי הצדיק האמת. וימסרו לבם ושכלם אליו לגמרי. כמו שאמר רבינו ז"ל: שכל זמן שנשאר להאדם שום שכל עצמו אינו מקורב כלל! ממילא מובן מדוע משה לא מצא נבונים בעם שלם שיצא ממצרים כי נבון הוא שלא רק מקבל מאחרים אלא גם מביא משל עצמו. כי נבון הוא החושב ומבין מעצמו כמה מהלכים קדימה עפ"י הנתוני חכמה שקיבל. וכל מי שחשב כמה מהלכים קדימה במצרים, לא הסכים לצאת למדבר, לכן לא נמצאו נבונים במדבר. ואעפ"כ משה רבנו חיפש כי בודאי זו מעלה עצומה הרבה יותר מי שהוא נבון ואעפ"כ מסלק שכלו אבל זה כמעט לא מצוי כמבואר מזה שמשה לא מצא נבונים.

ונ"ל שאעפ"כ, באמת לאמיתיה בעין האמת בלי נגיעות, אפשר להבחין חילוק בין צדיק האמת לשאר צדיקים כשלומדים בעיון את עצות שלהם בעבודת ה'. אלא שדייקא כיון שמדובר בנושא שהוא עיקר היהדות, על כן גם תמיד מרחף החשש שאם אני טועה הרי הפסדתי הכל, על כן לא משתדלים לעיין כראוי, וצריך להתעורר שמאידך אם לא אתקרב גם הפסדתי הכל. על כן צריך להתקרב לצדיק שנראה הכי קרוב לאמת כנ"ל, אבל לצעוק ולבקש מלאך של אמת. ונראה שעל זה אמר רבנו שהעולם הזה גשר צר מאד. שאעפ"כ שלכאורה רובא דעלמא נופל ממנו לתהום, צריך שלא להתפחד כלל ולהשתדל להתקרב ולהחזיק ולאחוז בצדיק אמיתי כנ"ל.

עד כאן ההקדמה

✱

שיחה כב

טוב מאד מי שזוכה להיות מקרב לצדיק אמיתי דבר זה כבר האריך בו רבנו הרבה בכמה תורות ושיחות, אבל כאן מדבר לעניין מסויים, **פי לעתיד לבוא פתיב (איוב לח יג) /כא** "לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה", שיאחזו הקב"ה בכנפות הארץ וינער את הרשעים. כפי שיבאר לקמן הכוונה שינער את הארץ וכל מי שאחיותו היא רק בארץ ולא ברוחניות או בצדיק אזי יתנער ויפול. והביאור נ"ל שלעתיד לבוא כשיתקיים "ולא יכנף עוד מוריק" דהיינו שהקב"ה לא יסתיר עצמו בכנפות הארץ, כי "תמלא הארץ דעה את ה'", ותתגלה האמת בכל עצמתה, אזי כל מי שאחוז בארציות וחיותו מגשמיות, יאבד את חיותו ויתמלא בורשה נוראה וירצה לקבור עצמו (כמבואר כל זה בסוף מעשה מבעל תפילה).

אבל מי שהוא מקרב לצדיק אמיתי אזי יחזיק ויאחז/כב **עצמו בהצדיק** ע"י שתחילה יחזיק בחזק כדי להתגבר על כל המניעות שיש על ההתקרבות לצדיק/כג, אזי גם אח"כ ישאר אחוז בצדיק, **ויהיה נשאר קיים כשהקב"ה יאחז בכנפות הארץ ולא יהיה ננער עם הרשעים מאחר שיחזיק ויאחז עצמו בהצדיק ועצותיו :**

מובא שמצוות ציצית היא סגולה להחזיק מעמד באותו זמן שיתקיים לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. דהיינו ע"י שלובש בגד בעל ד' כנפות ומחייב עצמו להטיל בה ד' ציציות בד' הכנפות. והיא שקולה ככל המצוות/כד. נראה לבאר כי כל המצוות הן לצוות ולהתחבר אליו ית' וציצית היא כמצוץ מן הכרכים בו ית', שקולה כנגד כולם. וראה תורה ח' /כה, ששרשה ב"ג מדות (שבארין) ועל ידה יש לאדם חיות דקדושה, להתגבר על היצה"ר בחי' עשו כולו אדרת שיער כטלית אדומה. וע"י שקשור לחיות דקדושה לא יהיה ננער כשיאחזו הקב"ה בד' כנפות הארץ וינער את הרשעים. ונראה כנ"ל כי ע"י שאחוז בחיות דקדושה לא יפול

^{כא} **איוב פרק לח (יג)** לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה:

פרש"י – לאחוז בכנפות הארץ. ועוד המימיק צוית לאחוז בכנפי הארץ באדם שאחוז בכנפי הטלית ומנערה? כן אני עתיד לאחוז בכנפותיה ולנער את הרשעים. וכן הוא אומר **"וה' יטה את ידו וכשל עוזר"** (ישעיהו לא ג) באדם האוחז בידו דבר, ומטה ידו, והוא נופל:

חלקת מחוקק (אלשיך) – אך לא כן הרשעים אשר קנאת בהם כי הלא רוב טובתם פה להאכילם איזה זכות אם היה בהם היא הכנה לאחוז בכנפות הארץ וינערו בו' כי לעתיד תוסר חלאת הארץ ותזדכך באופן תהיה אחיזה לו יתברך בה ועל ידי כן יאחזו בכנפות הארץ כמי שמנער טלית ויפלו עפר וצרורות ארצה. כן בזמן התחיה על ידי אחיותו יתברך בארץ הלזו ואז וינערו רשעים כעפר הנושר מהטלית כי יהיו כפסולת בערך מהות הארץ וכבלתי דבק. כי אם כעפר וצרורות הנושרים מהטלית בנעור אותו אשר דבק בו והם פסולת טפל אל איכות הטלית ונופל ממנו כן יהיו פגרי הרשעים אשר בארץ המה קבורים בה כדומן והנה אין זה כי אם על שהאכילום מעשיהם הטובים ולא נותרה בהם קדושה שאם לא כן לא היו ננערים ממנה כדומן מטלית הננער:

^{כב} **ספר יאיר אור** – ערך תפש, אחז, החזיק – (ה) החזיק מורה שאחוזו בחזק. וההבדל בין אחז ותפש: תפש מורה שאחוז דבר הרוצה לישמש ממנו ולברוח, מה שאין כן אחז המורה רק אחיזה בדבר מה. אחז נמצא על עצמים הגיוניים, לא כן תפש: "חיל אחז" (שמות טו, יד), "צירים אחוזוני" (ישעיהו כא, ג). וכן חזק: "שמה החזיקתני" (ירמיה ח, כא). תפש ואחריו ב"ת, מציין רק תחילת התפישו; אחז בבי"ת, מציין גם האחיזה המתמדת: "אחז בקרנות המזבח" (מ"א א, נא) – לא יכול לומר 'תפש', כי המזבח לא יברח ממנו. אבל "תופש כינור" (בראשית ד, כא), "תופשי משוט" (יחזקאל כז, כט) – הוא כמו 'את כינור', 'את משוט'. "ותתפשהו בבגדו" (בראשית לט, יב) – כי רצה לברוח, לא אחזה בו. ועל זה אמר (ישעיהו ג, ו): "כי יתפרש איש באחיז" – שלא יישמש.

^{כג} **נראה כי באמת הנסיונות וכח המכריח הם כל הזמן ממילא תמיד יש עליות וירידות באחיזה בצדיק על כן צריך תמיד כשמתגבר כח המכריח צריך להחזיק חזק ואזי כשהוא נחלש גם מי שאחוז נשאר מקורב.**

^{כד} **הפרדס לרש"י** הלב' ציצית: אמר ר' שמעון כל המקיים מצות ציצית [מעלה עליו הכתוב] כאלו מקיים כל המצות שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. רבי חנינא בן אנטיגנס אומר כל המקיים מצות ציצית זוכה למה שכתוב [וזכריה ח'] (ביום ההוא) [בימים ההמה אשר] יחזיקו עשרה אנשים מכל [לשונו] הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי. ואמרינן כל המבטל מצות ציצית מכנף בגדו עליו הוא אומר [איוב ל"ח] לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה:

^{כה} **ראה לעיל בהקדמה**

כשתתגלה האמת לעתיד לבוא וכל הרשעים יאבדו את חיותם הגשמית והבושה הנוראה מהאמת תתפח בפניהם וירצו לקבור עצמם בארץ. ויתקיים בהם נתן בו את עינו ונעשה גל של עצמות. אבל המקיים מצוות ציצית הוא כמו אחוז בצדיק^{יב} וחיותו מהקדושה. כי ארבע צציות בחי' ד' יסודות דקדושה שמהם רוח החיים קדושה^{יג} שמקבלים מהצדיק^{יב} שממנו תוצאות חיים^{יט}.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה כב

בעניין מי שיחזיק מעמד ביום צרה כשיאחזו ה' בכנפות הארץ ורשעים ינערו ממנה

ברכות דף סג. אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה שנאמר התרפית ביום צרה צר כחכה אמר רב אמי בר מתנה אמר שמואל ואפילו מצוה אחת שנאמר התרפית מכל מקום.

וביאר בספר חפץ השם (לבעל אור החיים חיים בן עטר) גמרא. כל המרפה עצמו מדברי תורה וכו' ואפי' מצוה. קשה בשלמא למד' מד'ת שפיר דה"ק דאי הוה עסיק באוריית' אגוני מגנא ואצול' מצלא כדמסיק בש"ס וה"ק אפי' יש בידו עונות שחייב עליהם יסורין התורה מצילתו דאי לית ליה עון פשיטא דלמה יהיה לו פורענות דיצטרך להגנת התורה אלא ודאי דהגם דיש בידו התורה פוטרתו שאין לך בן חורין כמי שעוסק בתורה. אלא הא דקאמר שמואל אפילו מצוה משמע דעונש קאמר ופשיטא דמי שעובר על מצות ה' עונש יענש אפילו שלא בעת צרה ומאי אריא ביום צרה? ונראה דהכא קאמר במצות עשה וכדאיתא בגמרא^ל גבי ההוא עובדא דרב קטינא דאמר ענשיתו אעשה? ומהדר ליה בעידן ריתחא ענשין. וזה ביום צרה צר כחכה דהיינו בעידן ריתחא^{לא}. והשתא מפרשין רישא נמי דאפי' אין בידו עון אחר אלא ביטול תורה אם נתרפה ולמד' ברפיון ביום צרה צר כחכה. וצריך האדם להתאזר ללמוד בתמידות לעבודת ה' אלא דקשה לי עם מאמר ז"ל במקום אחר אקרא ד"רפאים כל יקומו", כל המרפה עצמו מד'ת אינו עומד בתחיית המתים, שהוא עונש חמור יותר ממה דמשמע הכא מהש"ס, ונראה דהיינו הך דהכא. ואתי נמי מדויק דברי הש"ס דקאמר אינו יכול לעמוד פי' ביום צרה היא יום התחיה שהוא יום הדין שנידונין אלו להחיות ואלו לחרפות וינערו רשעים. ולהיות שנתרפה מד'ת ביום צרה צר כחו שאין בו כח לעמוד כי כל העוסק בד'ת שיהיה הטל טל תורה מחייהו ויכול לעמוד ויחיה ומי שאינו מתחזק ללמוד תורה אין לו טל תורה להחיות בו ואין בו כח לעמוד והיה לחרפון ויקום בו וינערו רשעים וכו' רח"ל ואתא שמואל ואמר לאו דוקא תורה אלא אפילו מצוה אחת פירוש שבאה לידו ויכול לעשותה ולא עשאה מתשת כחו ליום התחיה. והוא שלא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד כנגד התשובה. וק"ל:

^{יב} בפרי עץ חיים שער ציצית פרק ב' "והנה ענין אלו הד' ציצית, כולן יוצאין מן היסוד הנקרא צדיק עליון. וכמ"ש הפוסק, "מכנף הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק"

^{יג} כמבואר בתורה ח' אות ח' ואות יא כנ"ל.

^{יח} תורה ח' אות ב - אך מאין מקבלין הרוח חיים, דע, שעקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, כי עקר רוח החיים הוא בהתורה, כמו שכתוב (שם א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים - הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועל כן עקר הרוח חיים הוא אצלם. וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בהתורה, אשר שם הרוח. וזהו שנקרא הצדיק (במדבר כ"ז י"ח): איש אשר רוח בו - שידוע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כמו שפרש רש"י שם). כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוח חיים של כל אחד ואחד כנ"ל.

^{יט} תורה ח' בביאור רבב"ח - כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל.

^ל מנחות דף מא. - דמלאכא אשכחי' לרב קטינא דמיכסי סדינא אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתא ציצית של תכלת מה תהא עליה? אמר ליה ענשיתו אעשה? אמר ליה בזמן דאיכא ריתחא ענשין.

^{לא} ושם בגמ' כגון מצוות ציצית שהיא מצוה קיומית כי כשאין לו בגד עם ד' כנפות פטור על כן רק בעידן ריתחא מענישים על שלא הביא עצמו לידי חיוב לקיים את המצווה. ולפיכך נפלא מה שמוכח שלאחזו בד' כנפות הארץ מקושר בחז"ל עם ד' כנפות הציצית ראה גם תורה ח'. וכמבואר בדברי הפרדס לרש"י שהבאתי לקמן בסמוך. שהמבטל מצוות ציצית עליו נאמר ונערו רשעים ממנה.